

บทที่ 1

บทนำ



ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

มนุษย์และสิ่งแวดล้อมมีความสัมพันธ์กันมาก จนไม่สามารถแยกออกจากกันได้ สิ่งแวดล้อมเป็นปัจจัยสำคัญ ในการกำหนดลักษณะการดำรงชีวิตของมนุษย์ ซึ่งในอดีต อยู่ภายใต้อิทธิพลของธรรมชาติ แต่ปัจจุบันมนุษย์พยายามเอาชนะธรรมชาติ และสามารถเปลี่ยนแปลง สร้างสรรค์สิ่งต่าง ๆ รอบตัวให้เกิดประโยชน์กับตนเองมากที่สุด โดยขาดความระมัดระวัง ขาดความสำนึกรับผิดชอบและขาดการถนอมรักษา ทำให้สิ่งแวดล้อมธรรมชาติเสื่อมโทรมไปอย่างรวดเร็ว (สำนักงานคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ, 2533) ก่อให้เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อมขึ้น ซึ่งปัญหานี้ในปัจจุบันถือว่าเป็นปัญหาที่สำคัญ และกำลังได้รับความสนใจอย่างกว้างขวาง ไม่ว่าจะเป็นประเทศที่พัฒนาแล้วหรือกำลังพัฒนา เพราะความเสื่อมโทรม และมลพิษของสิ่งแวดล้อม ได้กลายเป็นปัญหาใหญ่เกี่ยวกับความเป็นความตาย หรือเกี่ยวกับการอยู่รอดของมนุษยชาติ (Larry and Errest, 1972)

ปัจจุบันประเทศไทยกำลังประสบกับปัญหาสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ อย่างมากมาย สภาพความเสื่อมโทรมของสิ่งแวดล้อมทวีมากขึ้นทุกที ไม่ว่าจะเป็นปัญหาดิน ซึ่งเป็นสิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติที่สำคัญ และมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ ทั้งด้านสังคม เศรษฐกิจ และพลังงานทางการเมือง (นิรันดร์ ปาละสุวรรณ, 2532) แต่ปัจจุบันได้เกิดปัญหาเกี่ยวกับดินหลายประการ จนทำให้ดินไม่เหมาะแก่การเพาะปลูก และสูญเสียสมรรถนะในการผลิต (อุแก้ว ประกอบไวยกิจ บีเวอร์, 2531) นอกจากนี้ เกษม จันทรแก้ว (2525) ได้สรุปสาเหตุที่ทำให้ดินเสีย ไม่เหมาะต่อการเพาะปลูก เนื่องจากการเกษตรที่ไม่ถูกต้อง ใช้ที่ดินโดยไม่รักษา ใช้ปุ๋ยเคมี และวัตถุพิษโดยไม่ถูกวิธี การตัดไม้ทำลายป่า การขุดหน้าดิน ไปใช้ในการก่อสร้าง การขุดหาสินแร่ ซึ่งการกระทำนี้ ยังผลให้เกิดความเสียหายต่อความอุดมสมบูรณ์ของดิน เกิดการพังทลาย และสูญเสียหน้าดินได้ สิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติที่สำคัญต่อการดำรงชีวิตอีกอย่างก็คือน้ำ หากมีการปฏิบัติต่อการใช้น้ำไม่ถูกต้อง น้ำที่ผ่าน

การใช้ของมนุษย์มาแล้ว ก็กลับจะก่อให้เกิดสิ่งแวดล้อมเป็นพิษต่อมนุษย์ผู้นั้นอย่างมหาศาล วุฒิ สุมิตร (2533) ได้สรุปปัญหาที่ทำให้มีผลกระทบระเทือนต่อสวัสดิภาพของมนุษย์มาก เพราะมีปริมาณน้ำมากเกินไป ได้แก่ น้ำท่วม อันมีสาเหตุมาจากการทำลายบริเวณพื้นที่รับน้ำ คือป่าไม้ที่เป็นแหล่งกักเก็บคั้นน้ำสาธาณ ส่วนปัญหาอีกประการหนึ่งคือ ปัญหาในด้านคุณภาพ ของน้ำที่เหมาะสมต่อการใช้สอยในกิจการต่าง ๆ และการบริโภค ส่วนปัญหาที่เกิดขึ้นได้ ซึ่งเป็นทรัพยากรธรรมชาติ ที่มีส่วนสำคัญช่วยบรรเทาสภาพแวดล้อมเป็นพิษที่ถูกคุกทำลาย ไม้ได้สัดส่วนกับประชาชนที่เพิ่มขึ้น (นิพนิต จุลาสัย, 2522) และป่าไม้ของประเทศถูกทำลาย ลงไปอย่างมาก และรวดเร็ว นอกจากธรรมชาติ เช่น สม พายุ น้ำท่วม ไฟป่า แล้วยังมี สาเหตุสำคัญ คือ เกิดจากการกระทำของมนุษย์ ตามที่สำนักงานคณะกรรมการสิ่งแวดล้อม แห่งชาติ ได้สรุปสาเหตุของการทำลายป่าไว้ว่า เกิดจากการเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วของ จำนวนประชากร ทำให้เกิดการกดดันในเรื่องที่ทำกินต้องขยายพื้นที่เพาะปลูก โดยเฉพาะ พืชเศรษฐกิจ เช่น ข้าวโพด มันสำปะหลัง และอ้อย เข้าไปในพื้นที่ป่า โดยเกษตรกร ทั้งรายย่อย และนายทุน การทำไร่เลื่อนลอยของชาวเขา การลักลอบตัดไม้ของผู้มีอิทธิพล และชาวบ้าน ความต้องการใช้ไม้เพื่อประโยชน์ในด้านที่อยู่อาศัย เชื้อเพลิงและการใช้สอย (สำนักงานคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ, 2526)

จากปัญหาดังกล่าว ที่เกิดขึ้น และมีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ดังที่กล่าวมาแล้วนั้น เมื่อพิจารณาแล้ว จะเห็นว่าสาเหตุที่แท้จริงของปัญหาก็คือ พฤติกรรมของมนุษย์ ที่มีต่อ สิ่งแวดล้อมนั่นเอง ซึ่งตรงกับ เกมม สนิทวงศ์ (2522) กล่าวไว้ว่า การกระทำของมนุษย์ ล้วนมีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมทั้งสิ้น ไม่มากก็น้อย ทั้งโดยทางตรงหรือทางอ้อม จึงกล่าวได้ว่า เมื่อการกระทำของมนุษย์มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม มนุษย์จึงควรมีหน้าที่ ในการอนุรักษ์ สิ่งแวดล้อมด้วย ดังที่ Raymond F Dasmann (1968) ได้กล่าวว่าการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมนั้น เป็นการใชสิ่งแวดล้อมอย่างสมเหตุสมผล เพื่อที่จะอำนวยให้มีคุณภาพสูงสุดตลอดไปสำหรับการ มีชีวิตอยู่ของมนุษย์

เนื่องจากมนุษย์ เป็นสาเหตุใหญ่ที่ทำให้เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อม ซึ่งการกระทำของ มนุษย์ ได้มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมดังที่ ได้กล่าวมาแล้ว ทั้งนี้อาจเกิดจากการขาดความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้อง ขาดเจตคติ และค่านิยมที่เอื้อต่อสิ่งแวดล้อม การขาดสิ่งดังกล่าว แม้เพียงด้านเดียว ก็อาจส่งผลให้บุคคลกระทำการต่าง ๆ อันก่อให้เกิด หรือเพิ่มปัญหา สิ่งแวดล้อม (สุเทพ ลัคนาวีเชียร, 2515) ได้ดังนั้น การแก้ไขและป้องกันปัญหาจึงต้อง ให้คนเป็นศูนย์กลาง และการศึกษาเป็นมาตรการที่สำคัญที่สุดในการแก้ปัญหา เพราะจะ

ช่วยปลูกฝังความเชื่อ เจตคติ และค่านิยม ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญของการตัดสินใจ และการแสดงพฤติกรรมต่าง ๆ ของคน ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความจำเป็นของการให้การศึกษาในด้านนี้แก่ประชาชน เพื่อจะได้มีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อม ดังที่ วินัย วีระวัฒน์นันท์ (2532) ได้กล่าวว่า

"... การศึกษาสามารถจะช่วยแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมได้ในที่สุด การแก้ไขปัญหาลingkunganด้วยเทคโนโลยีจะทำได้เพียงระดับหนึ่ง และมีข้อจำกัดในการใช้คือต้องลงทุน และเกิดผลกระทบอื่น ๆ ตามมา เช่น การขจัดน้ำเสีย หรือปัญหามลภาวะทั้งหลายเราต้องลงทุนสร้างเครื่องมือบำบัดน้ำเสียเมื่อต้องลงทุน เราก็ต้องดึงทรัพยากรมาใช้มากขึ้น เพื่อเพิ่มผลผลิต ทำให้เกิดผลกระทบหลายอย่างตามมา แต่การศึกษาจะช่วยได้ เพราะการศึกษาช่วยเปลี่ยนพฤติกรรม เปลี่ยนความคิดของคน ไม่ยึดเกาะอยู่กับสิ่งที่เคยหามาแต่อดีต..."

จากแนวทางดังกล่าว จะเห็นได้ว่า การให้การศึกษาในเรื่องสิ่งแวดล้อมนั้นจำเป็นและมีความสำคัญมากในการที่จะให้ความรู้ ความคิด ทักษะ เจตคติ รวมทั้งการปลูกฝังพฤติกรรมเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมที่ถูกต้องแก่ประชากรของประเทศ คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ได้เล็งเห็นความสำคัญของเรื่องนี้ จึงได้กำหนดหลักการข้อ 2 ในการจัดการศึกษาคณะกรรมการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2535 ว่าในฐานะที่มนุษย์เป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติ และจะต้องดำรงอยู่ร่วมกันกับธรรมชาติอย่างกลมกลืน และเกื้อกูลซึ่งกันและกันมนุษย์จะต้องตระหนักถึงการใช้อย่างเหมาะสม และการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติอย่างเหมาะสม โดยไม่ทำลายสิ่งแวดล้อมซึ่งกระทรวงศึกษาธิการ ได้มีความเห็นสอดคล้องกับหลักการ ของแผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2535 จึงได้บรรจุเนื้อหาด้านสิ่งแวดล้อมไว้ในหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ซึ่งการให้ความรู้เรื่องสิ่งแวดล้อมหรือสิ่งแวดล้อมศึกษานั้น เป็นกระบวนการที่มุ่งสร้างความรู้ ความคิด ความสำนึก ความรับผิดชอบ และแนวทางปฏิบัติที่เหมาะสมในเรื่องสิ่งแวดล้อมให้แก่เยาวชน เพื่อให้เกิดการรักษา การเสริมสร้าง และการนำไปใช้อย่างชาญฉลาดคุ้มค่า เพื่อให้สิ่งแวดล้อมที่มีคุณค่าเหล่านั้น ได้รับการนำไปใช้ประโยชน์ให้ผลตอบแทนอย่างต่อเนื่องสูงสุดในปัจจุบัน และคงรักษาศักยภาพสำหรับการนำไปใช้ประโยชน์ของชุมชน สืบต่อไปในอนาคต ซึ่งจากทิศทางและนโยบายในการให้ความรู้เรื่องสิ่งแวดล้อม หรือสิ่งแวดล้อมศึกษา ได้กล่าวถึงกระบวนการเรียน การสอน การจัดกิจกรรมในเรื่องสิ่งแวดล้อมศึกษาว่าควรเน้นการฝึกปฏิบัติ หรือการจัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อให้ผู้เรียนมีคุณธรรม มีเจตคติ และพฤติกรรมที่เหมาะสมทั้งทางสังคม

วัฒนธรรม การเมือง และการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม นอกจากนี้ในการให้ความรู้ เรื่อง สิ่งแวดล้อมนั้น ต้องเน้นกระบวนการให้ผู้เรียนมีประสบการณ์ตรง แล้วต้องแก้ปัญหาให้ผู้เรียน ตระหนักในปัญหาและความต้องการ รู้จักคิด วิเคราะห์ สังเคราะห์ กำหนดทางเลือกและ คัดเลือกในการดำเนินการอย่างเหมาะสม และเกิดคุณค่าต่อสิ่งแวดล้อม และต่ออารยธรรมชีวิต (ชนาลัย สุขพัฒน์, 2533) ซึ่งสอดคล้องกับความต้องการของหลักสูตรประถมศึกษา ที่ต้องการ ให้ผู้เรียน คิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น ซึ่งการแก้ปัญหานั้นต้องใช้ความคิด และการ กระทำจริง ๆ จึงจะสำเร็จ (สุนทร จันทศรี, 2528) และจะต้องส่งเสริมให้ผู้เรียน ได้ใช้ ความคิด ค้นคว้า เพื่อหาเหตุผลส่งเสริมความรับผิดชอบ... เสาวณีย์ สีขานัตติ, 2528) เนื่องจากการให้ความรู้ เรื่องสิ่งแวดล้อม เพื่อเป็นการปลูกฝังค่านิยม ให้บุคคลมีความประพฤติก ็อยู่บนรากฐานของความรู้ที่รับผิดชอบ (Conscience) ต่อสิ่งแวดล้อมนั้นเป็นสิ่งจำเป็น อย่างยิ่ง ในภาวะการณปัจจุบันตามที่ Leopold(1979) ได้เสนอความคิดเห็นว่าถ้าเรา ต้องการที่จะส่งเสริมความเป็นอยู่ที่ดีของมนุษยชาติแล้ว เราต้องขยายมโนธรรมทางสังคม ของเราจากมนุษย์ไปสู่โลกนั้นคือ เราจะต้องคิดปัญหาสิ่งแวดล้อม ในลักษณะของปัญหา ทางจริยธรรมมากกว่าที่จะเป็นปัญหาทางเศรษฐกิจ ดังนั้น มโนทัศน์ที่เกี่ยวกับความผูกพัน ซึ่งเรา ใช้ในทฤษฎีเกี่ยวกับมนุษย์ จะต้องนำไปใช้กับสิ่งแวดล้อมด้วย

โคลเบอร์ก (Kohlberg, 1969) นักจิตวิทยาชาวอเมริกันเชื่อว่าจริยธรรมหรือความ เข้าใจเกี่ยวกับความผูกพันเกิดจากการคิดไตร่ตรองตามเหตุผลของแต่ละบุคคล และในการที่ บุคคลจะเลือกกระทำ หรือไม่กระทำพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง ขึ้นอยู่กับการให้เหตุผลเชิง จริยธรรม(Moral Reasoning) ของบุคคลนั้น ๆ เนื่องจากลักษณะทางจริยธรรมของบุคคล ประกอบด้วยด้านต่าง ๆ คือ ความรู้ ความรู้สึกเชิงจริยธรรม เหตุผลเชิงจริยธรรม และพฤติกรรมเชิงจริยธรรม โคลเบอร์ก (Kohlberg) ได้ยึดเอาทฤษฎีพัฒนาการทางปัญญา ของเพียเจต์ (Piaget) เป็นหลักในการสร้างทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมกล่าวคือ โคลเบอร์ก (Kohlberg, 1964) ได้ศึกษาพัฒนาการทางด้านจริยธรรม พบว่า พัฒนาการทางจริยธรรม ของมนุษย์นั้น ไม่ได้บรรลุแค่อายุ 1 ปี จนถึง 15 ปีเท่านั้น โดยวิเคราะห์คำตอบของเขาวชน อเมริกัน อายุ 10 - 16 ปี เกี่ยวกับเหตุผลในการกระทำพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งใน สถานการณ์ที่ขัดแย้งระหว่างความต้องการส่วนบุคคล และกฎเกณฑ์ของกลุ่มหรือสังคม โคลเบอร์ก ได้แบ่งเหตุผลนี้ตามอายุของผู้ใช้เหตุผลเป็นขั้นตามลำดับ ขั้นการใช้เหตุผลเชิง จริยธรรม โดยแบ่งพัฒนาการทางจริยธรรมเป็น 3 ระดับ ระดับละ 2 ขั้น รวม 6 ขั้น ดังนี้

ขั้นการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม

ระดับของจริยธรรม

ขั้นที่ 1	ขั้นการใช้หลักหลบหลีกการลงโทษ (2 - 7 ปี) ใช้หลักการแสวงหารางวัล (7 - 10 ปี)	1 ระดับก่อนกฎเกณฑ์
ขั้นที่ 3	ขั้นใช้หลักการทำตามผู้อื่นเห็นชอบ (10 - 13 ปี)	2 ระดับตามกฎเกณฑ์
ขั้นที่ 4	ขั้นใช้หลักการทำตามหน้าที่ของสังคม (13 - 16 ปี)	
ขั้นที่ 5	ขั้นใช้หลักการทำตามความรับผิดชอบ (16 ปีขึ้นไป)	3 ระดับเหนือกฎเกณฑ์
ขั้นที่ 6	ขั้นใช้หลักอุดมคติสากล (ผู้ใหญ่)	

นักทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรม คือ เพียเจท์ และโคลเบอร์ก (Piaget & Kohlberg) ได้ใช้การให้เหตุผลเชิงจริยธรรมของบุคคล เป็นเครื่องแสดงถึงพัฒนาการทางจริยธรรมของบุคคลนั้น ๆ

การให้เหตุผลเชิงจริยธรรมสิ่งแวดล้อม (Environmental Moral Reasoning) ของบุคคลจึงเป็นสิ่งสำคัญประการหนึ่ง ที่จะแสดงให้เห็นถึงพัฒนาการทางจริยธรรมสิ่งแวดล้อม และแนวโน้มของความรับผิดชอบ ตลอดจนพฤติกรรมที่มีต่อสิ่งแวดล้อม เนื่องจากจริยธรรมสิ่งแวดล้อมมีรากฐานมาจากจริยธรรมทั่วไป ซึ่งเป็นหลักแห่งความประจักษ์ตั้งอยู่บนรากฐานของความรู้สึกรับผิดชอบหรือมโนธรรม (Conscience) ทำให้บุคคลมีความสำนึกที่จะกระทำในสิ่งที่ดี เหตุผลและความถูกต้องเหมาะสม มีความเห็นอกเห็นใจ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน เห็นประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตนทำให้เกิดความรับผิดชอบต่อสังคม ทั้งนี้เพราะจริยธรรมยังมีส่วนเกี่ยวข้องกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอื่น ๆ ที่ไม่ใช่มนุษย์อีกด้วยเนื่องจากมนุษย์ไม่ได้มีการปะทะสัมพันธ์ (Interaction) เฉพาะกับมนุษย์ด้วยกันอย่างเดียว ในการดำรงชีวิตแต่ละวันมนุษย์จะต้องเกี่ยวข้องและปะทะสัมพันธ์กับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอื่น ๆ เช่น พืช สัตว์ วัตถุ อยู่ตลอดเวลาเช่นกัน (รวมพร อุ่นวรรณธรรม, 2526) จริยธรรมสิ่งแวดล้อมจึงเป็นหลักหรือแนวทางในการประพฤติปฏิบัติของมนุษย์ ที่พึงมีต่อสิ่งแวดล้อมและต่อธรรมชาติรอบตัว ในลักษณะที่ความสัมพันธ์กับการอยู่ร่วมกันกับเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน ทำให้มนุษย์มีเหตุผล มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เห็นอกเห็นใจกันและยึดถือประโยชน์ส่วนรวมเป็นหลัก (วาสนา วราภักดิ์, 2524)

การพัฒนาประเทศจะดำเนินไปอย่างมีคุณภาพเพียงใด ย่อมขึ้นอยู่กับลักษณะของ
พลเมืองส่วนใหญ่ภายในประเทศเป็นสำคัญ กล่าวคือ พลเมืองจะต้องมีพฤติกรรมไปในทิศทาง
ที่ตรงกัน ดังที่ท่านบัญญัติ นันทิกุล (อ้างถึงใน เอนก หอมพิบูล, 2531) กล่าวไว้ว่า
"...ประเทศชาติใดก็ตามจะมีความเจริญ หรือตกต่ำอยู่ที่การกระทำของพลเมืองในชาตินั้น
หากพลเมืองของชาติ เป็นคนดีมีศีลธรรม เป็นผู้ที่มีจริยธรรม ชาติก็จะเจริญก้าวหน้า ถ้าพลเมือง
ของชาติ ไร้ศีลธรรม ไม่มีจริยธรรม ชาติก็อยู่กับที่ ถ้าวหน้าไม่ได้..." เมื่อพิจารณาถึงสภาพ
สังคมไทยในปัจจุบันจะเห็นได้ว่า สภาพสังคมไทยโดยทั่วไปอยู่ภาวะที่ไม่พึงปรารถนา

สภาพสังคมปัจจุบัน ได้เกิดปัญหาขึ้นหลายด้าน ประเด็นที่ได้รับการวิพากษ์วิจารณ์
กันมาก คือความตกต่ำเสื่อมโทรมของจิตใจมนุษย์ เมื่อความเจริญทางด้านวัตถุได้พุ่งถึงขีดสุด
และสนองตัณหาของมนุษย์ จนเกินความต้องการพื้นฐานที่มนุษย์พึงมี ความเห็นแก่ได้ เห็นแก่ตัว
การแย่งชิง การฉกฉวยโอกาสที่จะกอบโกยเอาผลประโยชน์ส่วนตัว โดยไม่คำนึงถึงความ
ล่มสลายของส่วนรวมนั้นเกิดขึ้น ด้รู้ได้เห็นอยู่ทุกเมื่อ เชื้อวัน ได้มีนักคิดและนักปราชญ์ของไทย
เรียกร้องให้ศีลธรรมกลับมา นักการศึกษาพยายามที่จะฝึกฝนอบรมจิตใจของ เขาวชน ให้รู้ฝึก
ชอบชั่วดีมากขึ้น พระสงฆ์ พ่อแม่ ครู ผู้ปกครองต่างก็ช่วยกันสั่งสอนด้วยหวังว่า
การสอนศีลธรรมใน โรงเรียนและวัดจะเป็นเสมือนสายพานที่คอยเหนี่ยวรั้ง และดุคั้งให้เด็ก
ของเรา ได้มีสภาพจิตใจที่เข้าถึงคุณงามความดีของชีวิต คลายความหยาบกระด้างลง ไปได้บ้าง
(สุนน อมรวิวัฒน์, 2527)

จากความเสื่อมโทรมด้านจริยธรรมดังกล่าว ย่อมจะกระทบต่อสิ่งแวดล้อมทั้งทางตรง
และทางอ้อมด้วย (วิทย์ วิศทเวทย์, 2521) เพราะชอบช่ายจริยธรรมนั้น ไม่ได้เกี่ยวข้องกับ
กับเฉพาะมนุษย์เท่านั้น แต่ยังมีความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น ฉะนั้น
โรงเรียนควรจะมีการปลูกฝังจริยธรรมแก่เด็ก และเขาวชนให้เกิดความรู้ ความเข้าใจใน
จริยธรรม และสามารถนำความรู้ ความเข้าใจนั้น ไปแก้ปัญหา เสริมสร้างชีวิตและสังคมให้ดีขึ้น
ซึ่งการศึกษาเป็นการพัฒนาคุณภาพของ เขาวชน ให้เกิดความเจริญงอกงาม ได้สมบูรณ์ทั้งกายภาพ
พุทธิปัญญา และจริยธรรม (ประสาร มาลากุล ณ อยุธยา, 2526)

สำหรับลักษณะที่จะส่งเสริมจริยธรรมของบุคคล โดยเฉพาะการให้เหตุผลเชิง
จริยธรรมนั้นจะเกิดและพัฒนาไปตามปกติได้ ต้องอาศัยพัฒนาการทางด้านอื่น ๆ ของบุคคลด้วย
โคลเบอร์ก(Kohlberg, 1969) ได้กล่าวว่า สิ่งเหล่านั้นคือ สติปัญญา การรู้ และการคิด
อารมณ์ สังคม บุคลิกภาพ และความสามารถในการหยั่งรู้บทบาทของผู้อื่นซึ่งลักษณะสิ่งที่
กล่าวมาทั้งหมดนี้เป็นลักษณะที่บุคคลอาจพัฒนาได้จากขั้นต่ำสุด ไปยังขั้นสูงสุด (ดวง เคื่อน

พันธุมนาวิน, 2524) โดยผ่านกระบวนการทางการศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เรื่องสิ่งแวดล้อม ซึ่งหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ได้สอดแทรกเนื้อหาเรื่องสิ่งแวดล้อมไว้ในกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้นักเรียนนำความรู้พื้นฐานที่ได้รับไปใช้ประโยชน์ในการดำรงชีวิตตั้งแต่ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2525) ดังนั้น การให้ความรู้เรื่องสิ่งแวดล้อม การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมรวมทั้งการสอนให้นักเรียนมีจิตสำนึก มีความรับผิดชอบ และมีการใช้เหตุผลในการที่จะอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ตลอดจนมีพฤติกรรมในการรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมในระดับบุคคลเป็นเรื่องที่มีความสำคัญมาก เพราะรูปแบบพฤติกรรมส่วนบุคคล ชุมชน และสังคมที่เอื้อต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อมนี้ จะทำให้สังคมมีความสุข เพราะมนุษย์มีจริยธรรมสิ่งแวดล้อม (Environmental Moral) นั่นเอง

จากเหตุผลที่กล่าวมาข้างต้นผู้วิจัยจึงสนใจจะศึกษาว่า หลังจากที่นักเรียนได้เรียนมีความรู้เรื่องสิ่งแวดล้อมแล้ว นักเรียนจะมีความรู้สัมพันธ์กับระดับการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมสิ่งแวดล้อมมากน้อยเพียงใด เพื่อเป็นประโยชน์ในการที่จะปลูกฝังจริยธรรมสิ่งแวดล้อมให้แก่ นักเรียนซึ่ง เป็นอนาคตของชาติ ให้มีเหตุผลสำนึกรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมในลักษณะที่มีความสัมพันธ์ร่วมกันระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษา เรื่องความสัมพันธ์ระหว่างความรู้เรื่องสิ่งแวดล้อมกับระดับการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมสิ่งแวดล้อม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดเพชรบูรณ์ เหตุที่ผู้วิจัยได้เลือกศึกษานักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เนื่องจากนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เป็นระดับชั้นที่ได้รับประสบการณ์ทางสังคม และประสบการณ์เรียนรู้จาก เนื้อหาความรู้เรื่องสิ่งแวดล้อมมากกว่าระดับชั้นอื่น ๆ ในระดับชั้นประถมศึกษา และยังเป็นระดับชั้นสุดท้ายของการศึกษาก่อนบังคับให้นักเรียนจะได้เรียนเนื้อหาสิ่งแวดล้อมจากระบบโรงเรียน ซึ่งนักเรียนส่วนใหญ่จะต้องออกไปใช้ชีวิตอยู่ในสังคมต่อไป และได้เลือกศึกษาจังหวัดเพชรบูรณ์ เพราะปัจจุบันจังหวัดเพชรบูรณ์ ได้ประสบปัญหาความเสื่อมโทรมของสิ่งแวดล้อมเป็นอย่างมาก ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการบุกรุกทำลายต้นไม้ ป่าไม้ ซึ่งในอดีตที่ผ่านมา จังหวัดเพชรบูรณ์มีพื้นที่ 12,668,416 ตารางกิโลเมตร ในปี พ.ศ. 2516 มีพื้นที่ป่าไม้ 4,975 ตารางกิโลเมตร หรือคิดเป็นร้อยละ 39.27 ของพื้นที่จังหวัด ในปี พ.ศ. 2519 มีพื้นที่ป่าไม้ 4,060 ตารางกิโลเมตร หรือคิดเป็นร้อยละ 32.05 ของพื้นที่จังหวัด (บุษณะ กลั่นคำสอน และ ธงชัย จารุพัฒน์ อ่างถึงไฉ ธาณี เกสทอง, 2531) และจากการสำรวจพื้นที่ป่าไม้ของจังหวัดเพชรบูรณ์จากภาพถ่ายดาวเทียม LANDSAT โดยผ่านแผนที่ภาพถ่ายทางอากาศและดาวเทียม กรมป่าไม้ ในช่วงระหว่างปี พ.ศ. 2525 - 2528 พบว่า พื้นที่ของจังหวัดเพชรบูรณ์

12,688,416 ตารางกิโลเมตร ในปี พ.ศ. 2525 มีพื้นที่ป่าไม้ 3,763 ตารางกิโลเมตร หรือคิดเป็นร้อยละ 29.70 ตารางกิโลเมตร ของพื้นที่จังหวัดเพชรบูรณ์ ซึ่งพื้นที่ป่าไม้ถูกบุกรุก ในช่วงระยะเวลา 2 ปี มีถึง 213 ตารางกิโลเมตร หรือคิดเป็นร้อยละ 0.56 (กรมป่าไม้, ฝ่ายแผนที่ภาพถ่ายและดาวเทียม, 2528 อ้างถึงใน ธานี เกสทอง, 2531) สืบเนื่องมาจากการตัดต้นไม้ทำลายป่าทำให้เกิดปัญหาดินตามมา พบว่า จังหวัดเพชรบูรณ์บนพื้นที่ดินซึ่งมีความลาดชันประมาณ 9 เปอร์เซ็นต์ ได้มีการสูญเสียดินประมาณ 162.6 คันต่อปี เนื่องจากการชะล้างพังทลายของดิน และพบว่ามีการสูญเสียปริมาณดิน 100 คันต่อเฮกเตอร์ ต่อปี สำหรับที่ดินซึ่งมีความลาดชัน 3 เปอร์เซ็นต์ (เรื่อง เศษ สรวิธรรมธนะ, 2531) จากสภาพการชะล้างพังทลายของดินรุนแรงมาก เนื่องจากการบุกเบิกพื้นที่ป่าไม้บริเวณที่ลาดเชิงเขา และบนภูเขาเพื่อปลูกพืชไร่ และข้าวไร่ (นิรันดร์ บาละสุวรรณ, 2532) การเกิดปัญหาการชะล้างพังทลายของดินอย่างรุนแรงนี้ ทำให้ความสูญเสียทรัพยากรธรรมชาติและมีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม เป็นอย่างยิ่ง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาหาความรู้เรื่องสิ่งแวดล้อมของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดเพชรบูรณ์
2. เพื่อศึกษาระดับการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมสิ่งแวดล้อม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดเพชรบูรณ์
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความรู้เรื่องสิ่งแวดล้อมกับระดับการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมสิ่งแวดล้อม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดเพชรบูรณ์

สมมติฐานของการวิจัย

ไซฟริง (Siefiring, 1981) วิจัยพบว่า สติปัญญาเป็นองค์ประกอบที่สำคัญต่อการพัฒนาทางการให้เหตุผลเชิงจริยธรรม เพียเจต์ และ คอลเบอร์ก (Piaget & Kohlberg, อ้างถึงใน ดวงเดือน พันธมนาวิน, 2520) เชื่อว่าจริยธรรมของเด็กจะเจริญขึ้นตามความสามารถทางด้านความรู้ ความคิด และสติปัญญา

จากแนวคิดนี้ ผู้วิจัยจึงตั้งสมมติฐานของการวิจัยว่า ความรู้เรื่องสิ่งแวดลอม กับ ระเบียบการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมสิ่งแวดลอม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในโรงเรียน ประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดเพชรบูรณ์ มีความสัมพันธ์กัน

ขอบเขตของการวิจัย

1. ตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดเพชรบูรณ์ จำนวน 460 คน ซึ่งกำลังศึกษาอยู่ในภาคปลาย ปีการศึกษา 2535
2. เนื้อหาที่เลือกมาศึกษา ประกอบด้วย 5 เรื่อง คือ เรื่องดิน น้ำ ต้นไม้ ป่าไม้ และชีวบริเวณ โดยศึกษาเนื้อหาให้ครอบคลุมตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - 6
3. นักเรียนทุกคนที่เป็นตัวอย่างประชากร ได้ผ่านการเรียนเรื่องการอนุรักษ์ สิ่งแวดลอม ในเรื่อง ดิน น้ำ ต้นไม้ ป่าไม้ และชีวบริเวณ ตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521

ข้อตกลงเบื้องต้น

1. การสร้างแบบวัดระเบียบการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมสิ่งแวดลอม ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นตามทฤษฎีหลักของ Kohlberg นั้นถือว่า ทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของ Kohlberg สามารถนำมาใช้กับเยาวชนไทยได้ โดยคัดแปลงมาใช้กับเรื่องทางสิ่งแวดลอม
2. อิทธิพลของการหาแบบสอบความรู้เรื่องสิ่งแวดลอม จะไม่มีผลกระทบต่อ การหาแบบวัดระเบียบการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมสิ่งแวดลอม
3. แบบสอบความรู้เรื่องสิ่งแวดลอมและแบบวัดระเบียบการให้เหตุผลเชิงจริยธรรม สิ่งแวดลอมที่ผ่านการตรวจสอบจากผู้ทรงคุณวุฒิ มีการนำไปทดลองใช้และทำการวิเคราะห์ แล้ว ถือว่าเป็นแบบสอบ และแบบวัดที่มีความเชื่อถือได้ และสามารถนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง ประชากรได้

ข้อจำกัดของการวิจัย

1. "จริยธรรม" เป็นเรื่องที่น่าจะศึกษาวิจัยในเชิงคุณภาพ (Qualitative Methodology) แต่ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยต้องการศึกษาความสัมพันธ์ของความรู้เรื่องสิ่งแวดล้อมกับระดับการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมสิ่งแวดล้อมของนักเรียน โดยต้องการศึกษาในเชิงกว้าง กล่าวคือ ได้ใช้กลุ่มตัวอย่างถึง 460 คน เพื่อให้เพียงพอต่อการวิเคราะห์ด้วยสถิติวิเคราะห์ วิธีการวิจัยจึงต้องอาศัยวิธีการเชิงปริมาณ (Quantitative Methodology) เพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของงานวิจัย
2. การวิจัยที่เกี่ยวกับ "จริยธรรมสิ่งแวดล้อม" โดยตรงนั้นมีน้อยมาก ผู้วิจัยจึงต้องอาศัยข้อมูลการวิจัยเกี่ยวกับจริยธรรมทั่วไป ในการอ้างอิงประกอบเป็นส่วนมาก ทั้งนี้เนื่องจากจริยธรรมสิ่งแวดล้อมมีพื้นฐานมาจากจริยธรรมทั่วไป
3. การทอนแบบสอบถาม และแบบวัด ไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง ไม่สามารถจะกำหนดให้พร้อมกัน และเป็นเวลาเดียวกัน จึงอาจมีผลต่อสภาพความพร้อม อารมณ์ของผู้ตอบแตกต่างกันได้
4. สภาพโรงเรียนที่ต่างกัน อาจมีอิทธิพลต่อตัวแปรตามได้ แต่ในการวิจัยครั้งนี้ ไม่ได้นำมาพิจารณาเป็นตัวแปร โดยถือว่าทุกโรงเรียนมีสภาพการเรียนการสอนเหมือนกัน

ค่าจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

ความสัมพันธ์ หมายถึง ความเปลี่ยนแปลงในทิศทางเดียวกันของคะแนนความรู้เรื่องสิ่งแวดล้อม กับระดับการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมสิ่งแวดล้อมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการศึกษาจังหวัดเพชรบูรณ์

ความรู้เรื่องสิ่งแวดล้อม หมายถึง การระลึกได้ถึงข้อเท็จจริง เรื่องราวต่าง ๆ ของเนื้อหา เหตุผล กระบวนการ การสรุปในเรื่องการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ซึ่งครอบคลุมเนื้อหาตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - 6 เรื่อง ดิน น้ำ ต้นไม้ ป่าไม้ และชีวบริเวณ โดยวัดจากแบบสอบถามรู้เรื่องสิ่งแวดล้อม

การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม หมายถึง การหาทุนบำรุง ปรับปรุง บำรุงรักษา และการรู้จักนำสิ่งแวดล้อมนั้นมาใช้สนองความต้องการให้เกิดประโยชน์อย่างประหยัด และมีคุณค่ามากที่สุด

จริยธรรมสิ่งแวดล้อม หมายถึง หลักหรือแนวทางที่ควรประพฤติปฏิบัติของมนุษย์ ที่พึงมีต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ในลักษณะที่สัมพันธ์กับการอยู่ร่วมกันกับเพื่อนมนุษย์ โดยมี ความสำนึกรับผิดชอบ หรือมโนธรรม (Conscience) เป็นพื้นฐาน

สิ่งแวดล้อม ได้แก่ ดิน น้ำ ต้นไม้ ป่าไม้ และชีวบริเวณ

ระดับการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมสิ่งแวดล้อม หมายถึง การที่บุคคลให้เหตุผลในการ เลือกจะกระทำ หรือไม่กระทำพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ซึ่งเหตุผลดังกล่าวจะแสดงให้เห็นถึง เหตุ หรือแรงจูงใจที่อยู่เบื้องหลังการกระทำต่าง ๆ ของ บุคคล ซึ่งสามารถบ่งชี้ระดับพัฒนาการของจริยธรรมสิ่งแวดล้อม ที่สามารถจัดได้เป็นขั้นที่ 1 ถึงขั้นที่ 6 ตามแนวทฤษฎีของ ไคลเบอร์ก เกี่ยวกับพัฒนาการของจริยธรรม อธิบายได้ดังนี้

ขั้นที่ 1 ขั้นใช้หลักหลบหลีกการลงโทษ เป็นการให้เหตุผลที่จะเลือก หรือไม่เลือกปฏิบัติต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในเรื่อง ดิน น้ำ ต้นไม้ ป่าไม้ และชีวบริเวณ เพราะ กลัวถูกลงโทษ หรือทำตามคำสั่งจากผู้มีอำนาจเหนือตน

ขั้นที่ 2 ขั้นใช้หลักการแสวงหารางวัล เป็นการให้เหตุผลที่จะเลือก หรือไม่เลือกปฏิบัติต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เพราะต้องการรางวัล ต้องการสนองความพอใจ ของตนเอง หรือกลัวเสียผลประโยชน์

ขั้นที่ 3 ขั้นใช้หลักการทำตามผู้อื่นเห็นชอบ เป็นการให้เหตุผลที่จะเลือก หรือไม่เลือกปฏิบัติต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เพราะทำตามความเห็นชอบของผู้อื่น

ขั้นที่ 4 ขั้นใช้หลักการทำตามหน้าที่ของสังคม เป็นการให้เหตุผลที่จะเลือกหรือไม่เลือกปฏิบัติต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เพราะทำตามหน้าที่ ความกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ที่สังคม กำหนด และคาดหมาย เป็นความรับผิดชอบ

ขั้นที่ 5 ขั้นใช้หลักการทำตามค่านิยม เป็นการให้เหตุผลที่จะเลือก หรือไม่เลือกปฏิบัติต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เพราะมีเคารพตนเอง มีเหตุผล มุ่งเพื่อประโยชน์ ส่วนรวมมากกว่าส่วนตน

ขั้นที่ 6 ขั้นใช้หลักอุทิศตนสากล เป็นการให้เหตุผลที่จะเลือก หรือไม่เลือก ปฏิบัติต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เพราะมีคุณธรรมประจําใจ และมีความละเอียดอ่อนต่อความชั่ว

นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 หมายถึง นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ซึ่งกำลังเรียนอยู่ในภาคปลาย ปีการศึกษา 2535 ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงาน การประถมศึกษาจังหวัดเพชรบูรณ์

วิธีการในการวิจัย

1. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ภาคปลาย ปีการศึกษา 2535 ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงาน การประถมศึกษา จังหวัดเพชรบูรณ์ จำนวน 460 คน ผู้วิจัยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi-Stage Sampling)
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามรู้เรื่องสิ่งแวดล้อม จำนวน 30 ข้อ มีค่าความเที่ยงเท่ากับ 0.77 และแบบวัดระดับการให้เหตุผลเชิงจริยธรรม สิ่งแวดล้อม จำนวน 20 ข้อ ที่ผ่านการตรวจจากผู้ทรงคุณวุฒิ และทดลองใช้ทำการวิเคราะห์ แล้ว ถือว่าเป็นเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพ
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้เข้าไปเก็บรวบรวมข้อมูลในแต่ละโรงเรียน ด้วยตนเอง โดยให้นักเรียนตอบแบบสอบถามรู้เรื่องสิ่งแวดล้อม และแบบวัดระดับการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมสิ่งแวดล้อม ตามลำดับ
4. การวิเคราะห์ข้อมูล นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ตามระเบียบวิธีทางสถิติ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปของ SPSS (Statistical Package for The Social Science)

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

1. ได้ทราบระดับความรู้ ความเข้าใจเรื่องสิ่งแวดล้อม และระดับการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมสิ่งแวดล้อม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สังกัดสำนักงาน การประถมศึกษาจังหวัดเพชรบูรณ์ เพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงการเรียนการสอน และปลูกฝังจริยธรรมสิ่งแวดล้อมแก่นักเรียน
2. เป็นข้อมูลให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างความรู้เรื่องสิ่งแวดล้อม กับระดับการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมสิ่งแวดล้อม เพื่อเป็นแนวทางให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทางการศึกษา ได้เห็นถึงความสำคัญ และการปรับปรุงในด้านเนื้อหาสิ่งแวดล้อม และ จริยธรรมสิ่งแวดล้อม ให้เหมาะสม สอดคล้องกับสภาพของนักเรียน